

YAŞAMDAN SANATA, SANATTAN YAŞAMA AKIMLAR*

Şule ALTAY¹, A.Feyza ÖZGÜNDOĞDU²

ÖZ

Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin, nitelikleri bakımından dünün hayal sınırlarını zorladığı; niceliksel olarak da alabildiğine bir çeşitlilikle takip edilemez bir hızla eriştiği günümüzde birey ve toplum yaşamının nitelikleri de şekillenmekte, tasarım ve sanat oluşumları çeşitli arayışlar çerçevesinde kendini var etmektedir. Yenilikler, çağın kuramsal, felsefi, estetiksel yaklaşımları ve entelektüel birikimi ile karşılıklı etkileşim içinde birbirlerini geliştirerek varlıklarını sürdürür. Dolayısıyla organik bir bütünlük oluşturan bu gerçekleştirim ve paylaşım alanlarında ortaya konan vargılarla, bulgularla, ürünlerle topluma malolurlar. “Yaşamdan Sanata, Sanattan Yaşama Akımlar” başlıklı bu makalede, söz konusu organik bütünlüğün günümüz sanat ve tasarım anlayışında geçtiğimiz yüzyılın sunduğu üretim kültürüne alternatif yeni arayış, üretim ve ifade biçimleri tarif edilmiştir. Konu kapsamında; endüstrileşen teknolojinin sanata yansıyan modern beğeni, modern estetik anlayışıyla örtüşürülen ancak temelleri Zen Felsefesine dayanan Minimalizm, tüketim kültürünün her türlü ekonomik ve sosyal seviyedeki bireyi “hızlı tüketici” kıldığı yaşamda ortaya konan sonuçlarına bir savunma olarak nitelendirilebilecek Zero Waste /Atıksız Hayat tarzı, “yeni endüstrinin tasarım ve yaşamda da yozlaşmaya yol açtığı” savıyla kendini gösteren *Arts & Crafts* hareketi ve bu anlayışın günümüz paralelindeki görünümü olan *Do It Yourself* ve *Maker* Hareketleri sosyolojik, tasarımsal ve sanatsal saptama ve vargılarla desteklenerek ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Modernizm, Arts&Crafts, Minimalizm, Zero Waste(ATıksız) Hayat, DIY(Kendin Yap) ve Maker (Üreten) Hareketi

---

* Anadolu Üniversitesi Engelliler Entegre Yüksekokulu tarafından düzenlenen 5. Uluslararası Sanat Sempozyumunda yayınlanan bildiriden türetilmiştir.

¹Araş. Gör. Şule Altay, Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, Seramik Anabilim Dalı, [sulealtay\(at\)hacettepe.edu.tr](mailto:sulealtay(at)hacettepe.edu.tr)

² Doç. A. Feyza Özgündoğdu, Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, Seramik Anabilim Dalı, [feyzaozgundodu\(at\)gmail.com](mailto:feyzaozgundodu(at)gmail.com)

CURRENTS FROM LIFE TO ART AND FROM ART TO LIFE

ABSTRACT

Today, where scientific and technological developments push yesterday's imaginary boundaries in terms of their qualities; and where they have reached an unfollowable speed and diversity in terms of quantity, quality of life of the individual and the society are shaped as well, design and art formations create themselves in the frame of various quests. Innovations continue their existence by mutually interacting with the theoretical, philosophical, aesthetic approaches of the age and intellectual accumulation. Therefore, these objects which form an organic unity are far famed by the conclusions, findings and products which are presented in these implementation and sharing fields. In this article entitled "Currents from life to art and from art to life", the new form of search, production and expression has been described as an alternative to the production culture of the century in which we have lived in today's concept of art and design. Within the subject; Minimalism, which can be described as a defense against the modern taste of industrialized technology reflected in the artistry, but that is based on the philosophy of Zen and Zero Waste Life, which can be described as a defense to the lifestyle and consequences that the consumer culturally makes at every economic and social level the "fast consumer", Art&Crafts Movement, which is evidenced by the argument that "design and life are corrupted in life", and Do It Yourself and Maker Movements which are the appearance of this understanding in today's parallel are handled by means of supporting by sociological, design and artistic determination and evidences.

Keywords: Modernism, Arts&Crafts, Minimalism, Zero Waste Life, DIY(Do It Yourself) and Maker Movement

Altay, Şule ve Özgünođdu, A. Feyza. "Yaşamdanda Sanata, Sanattan Yaşama Akımlar". *ulakbilge* 5. 16 (2017): 1561-1575

Altay, Ş. Ve Özgünođdu, A.F. (2017). Yaşamdanda Sanata, Sanattan Yaşama Akımlar. *ulakbilge*, 5 (16), s.1561-1575.

Giriş

Tarih boyunca hâkim olmuş sanat/tasarım akımları ile hâkim olan yaşam tarzlarını ve o dönem insanların hassasiyetlerini birbirinden ayrı değerlendirmek mümkün değildir. Yaşantıya ait bu iki görüngü kültürün birer parçası olarak her zaman birbirini etkilemiştir.

Bu çalışma kapsamında Modernizm, Minimalizm, Arts&Crafts, DIY(Do It Yourself), Zero Waste Life ve Maker Hareketlerinin sanat/tasarım ve yaşam boyutları ve birbirleriyle olan ilişkileri incelenmiş ve günümüz sanat ve sanatçıları hangi boyutlarda etkileyebileceğine dair çıkarımlarda bulunulmuştur. Özellikle son yıllarda gelişen Youtube kanalları ve Ted Talks gibi oluşumlarla bu ve benzeri yaşam tarzını seçmiş kişilerin felsefelerine, yöntemlerine, gündelik yaşamlarına ilk elden ulaşma imkânı sağlayan elektronik bir kaynak oluşmuş bulunmaktadır ki bu çalışmaya da referans olmuştur.

Modernizm ve Minimalizm:

18. yüzyılda buharlı makinanın icadıyla gelişen ve endüstrileşen teknoloji ile ortaya çıkan Modernizm, yeni kullanılmaya başlanılan seri üretim bantları ile kolay ve hızlıca üretilen formları makbul gördüğü andan itibaren mimaride, kullanım eşyalarında, mekânlarda sade formlar yeni güzellik algısı olarak insanlara sunulmaya başlanmıştır. Yeni üretimlerde geometrik formlar, fonksiyonelliğin hâkim olduğu tasarımlar ve çıplak malzeme ön plandadır.

Tablo 1

Frank Lloyd Wright Şelale Evi

<http://www.wright-house.com/frank-lloyd-wright/fallingwater-pictures/F1SW-fallingwater-in-fall.html>

Sanatta ise yine sade/geometrik formlar, çizgi ve renkten oluşan kompozisyonlar olarak yer bulmuştur. Bilindiği üzere Kandinsky, Mondrian, Serra gibi isimler modernist ve minimal tarzda ürün veren sanatçılar arasında sayılabilmektedir.

Tablo 2

Kandinsky- <http://www.wassilykandinsky.net/work-50.php>

Üretilen bu formlar, gündelik dilde, *Modern Tarz* nitelenmesinin yanında ilerleyen zamanlarda *Minimal* olarak da adlandırılmıştır. Günümüzde ise aynı adla anılan minimalist yaşam felsefesi sanılabileceğinin aksine ismini bu akımdan almaz. Minimalizm'in temelleri tasarım boyutunun öncesinde bir yaşam tarzı olarak Budizm'in uzantısı olan Zen Felsefesine dayanmaktadır. Bu felsefeden etkilenen birçok sanatçı, tasarımcı ve mimar minimalist formlar üretme yoluna gitmiştir. Özellikle Japon mimarisi ve kültüründen esinlenen tasarımcılar bu yönde ürünler vermiştir. Bu felsefeden etkilenen yedi tasarım prensibi şu şekildedir: Tasarruf, Sadelik, Doğallık, İncelik, Kusursuzluk/Asimetri, Rutinden Uzak ve Sükûnet (Reynolds 2009). “Biçim işlevi takip eder” ve “Az çoktur” gibi Modernizm'in ilkesi haline gelmiş sözlerine karşılık ama çok daha öncesinde Zen Felsefesinde 1522-1591 yılları arasında yaşamış olan Senno Rikyu'nun “Daha az daha iyidir” sözleri kaynaklara girmiştir (Toula-Breysse 2014: 78).

“Zen yöntemi, eleştirel bir perspektif içinde, doğaya ve canlı varlıklara saygı duymayı, maddiyattan kopmayı, arzuyu ve başarıyı bir yana bırakmayı, toplumsal

kabulden hoşlanmamayı, narsistik kendini beğenmişlikten soyunmayı öğretir uygulayıcılara”(Toula-Breyse 2014: 8). İşte bu yönü ile Zen Felsefesinin ya da bundan doğan Minimalizm’in günümüz insanının içinde yaşadığı tüketim toplumunda, aradığı soluk olması ama bir yandan da oldukça marjinal bir seçenek olarak karşısında durduğu aşikârdır.

Günümüzün birçok üreticisi için Minimalizm hala tüketim toplumuna hizmet eden diğer tarzlardan farksız, bir pazarlama stratejisi, ürün yelpazesinin bir parçası olsa da yaşam tarzını daha rafine hale getirmek isteyen, yeni ama kökleri bir o kadar da eski, bir grup içinse minimum tüketim anlamına gelmektedir. İhtiyacından fazlasına sahip olmanın gereksizliğini vurgulayan bu yaşam tarzında tüketim yolu ile elde edildiği sanılan mutluluk ve kişisel tatmin unsurları reddedilmektedir. Yaşamın tüm alanlarında sadeleştirme yapılmaktadır.

Genel olarak bakıldığında ve en ideal biçiminde benimsenmeye çalışılan, taşıyabileceğinden fazlasına ya da bir ikinci örneğine, yedeğine, gereğinden fazlasına sahip olmamayı öğütleyen bir tüketim alışkanlığıdır. Zen Felsefesi (Anikka), dünyadaki her şeyin değişken olduğundan bahseder ve hatta değişimin kendisi bile bundan kurtulamaz. Bu durum “Değişkenliğin sürekliliği...” olarak ifade edilmektedir (Güngören 2016: 81). Bu nedenle dünya üzerindeki canlı, cansız hiçbir şeye bağlanmamak gerekmektedir.

Minimalist yaşam tarzı ile kastedilen kesinlikle modern hayattan uzakta, teknolojiyi reddeden, derin düşünme ile geçen bir hayat değildir. Modern hayatın içindeki kentli insan da evinin her odasındaki, yaşamının her alanındaki yapacağı ayıklama ve sadeleştirme ile bu yaşam tarzını uygulamış olmaktadır. Daha az tüketen, daha az alışveriş yapan, mutluluğunu sahip olduklarına ya da olmadıklarına göre değerlendirmekten vazgeçen, giyeceği kıyafete seçenekleri daha az olduğu için daha kısa sürede karar veren, evinde kendisine daha fazla yer açan, daha sağlıklı beslenen, vücudundaki fazlalıklardan kurtulan, doğa ile bağlarını genişleten ve derinleştiren kişi kendisine bu yaşam tarzı içinde yer bulmaktadır. Bu şekilde yaşamın koşulu kendini dünya zevklerinden tamamen yalıtılmak değil, dürtüsel alışverişe, modanın koşulsuz takibine, kişiyi kuşatan eşya fazlalığına bir son vermektir. Yani tıpkı Tao öğretisinde olduğu gibi günümüz dogmalarının koşulsuz takibini (ki bu yaşadığımız çağ için *tüketim toplumdur*) ortadan kaldırmaktır. Ancak bunun net bir reçetesi de yoktur. Neyi ne kadar ve nasıl uygulayacağı kişiden kişiye değişmektedir.

Benimsenen bu minimal tarzın diğer bir boyutu da dünyayı minimum düzeyde etkilemektir. İnsanın özellikle modern yaşamın içinde yarattığı zararlı müdahalelerin ortadan kaldırılması da bir sadeleştirme olarak tanımlanabilmektedir.

Yine Minimalizm'e kaynaklık eden uzak doğu kültürlerindeki vejetaryanlık ya da yiyeceklerin az pişirilmesi bile bununla ilişkilendirilebilir.

Minimalizmin genel hassasiyetlerine bakıldığında, doğaya ve insanın kendisine karşı daha özenli olmasını öğütleyen oldukça mütevazı ve naif bir perspektif karşımıza çıkmaktadır. En azından bu perspektiften konuya yaklaşıldığında İngiliz sanatçı Andy Goldsworthy'nin sanat eserleri akıllara gelmektedir ve tam da bu hassasiyeti taşımaktadır. Andy Goldsworthy doğada bulduğu taş, odun, yaprak gibi doğal malzemeleri toplayıp bunları çoğunlukla doğal ortamlarından ayırmadan hemen oracıkta yaptığı kompozisyonları fotoğraflaması ve doğada çözülmeye terk etmesi ile tanınmaktadır. Büyük boyutlu ve kalıcı işlerinde de yine doğal malzemeler kullanmaktadır. Goldsworthy'nin eser ve kompozisyonlarında, sadeliğin yanında sanatçının sahip olduğu en temel duygulardan biri olan kalıcı bir eser bırakma dürtüsünün de minimize edildiği görülmektedir.

Tablo 3

Andy Goldsworthy, Rowan Leaves & Hole-
http://www.morningearth.org/ARTISTNATURALISTS/AN_Goldsworthy.html

Minimalizm'in günümüz dünyasının en önemli sorunlarından olan küresel ısınma, doğal kaynakların hızla tükenmesi, geri dönüştürülemeyen atıklara karşı "sürdürülebilirlik" yolunda kişisel çözümler/etkiler yapmayı destekleyen başka bir

uzantısı da vardır. Ya da en azından bu iki akım, Minimalizm ve Zero Waste (Atıksız) Hayat bu noktada ilişkilendirilebilir.

Zero Waste (Atıksız) Hayat:

Bir yıllık geri dönüştürülemez atığı sadece bir kavanoz olan Bea Johnson'un haber ya da videoları birkaç yıl önce internet ortamında hızla yayılmıştır. Zero Waste Hayat olarak adlandırılan akımın sosyal çevredeki öncülerinden olan Bea Johnson'un, bu yaşam tarzını ve uygulamalarını anlattığı 'Zero Waste Home' isimli bir de kitabı bulunmaktadır. Bu yaşam tarzında kişi yine minimumda tüketirken, tüketimin engellenemeyeceği özellikle gıda sektöründeki, plastik ve kâğıt atığın en aza indirilmesi yolunda da çaba harcamaktadır. Bunun yolu paketlenmemiş gıdalar tüketmek, tekrar tekrar kullanılabilir kavanoz ve bez çanta gibi depolama eşyaları kullanmak, gereksiz kâğıt kullanmamak, plastiği tamamen yaşamdan çıkarmaktır. Hatta basılı dokümanları ortadan kaldırarak dijital kanalları yaygınlaştırmaktır. Kıyafet ve diğer kullanım eşyaları daha uzun süre kullanılmakta ya da yeniden değerlendirilmektedir. Burada önemli olan üretilen çöpü geri dönüştürmek değil, geri dönüşümü de en aza indirerek mümkün olan en az atığı düşük maliyete üretmektir.

Peki, sadece *günlük* hayatlarımızda değil profesyonel hayatımızda da bu konuda bir hassasiyet geliştirmek mümkün müdür? Sanat alanında kullanılan birçok plastik tabanlı malzeme, kullanılıp atılan alçı kalıplar, yapıştırıcılar, üretim aşamasında kullanılan maketler, hatta bazı zamanlar işin kendisi bile atık haline gelmektedir. Sanatçı ve akademisyen Elif Aydoğdu Ağatekin ise bunun aksini düşünmektedir. Atık haline gelmiş seramik malzemeleri kullanarak yaptığı *ready-made* işleri ile bir sürdürülebilirlik sağlamaktadır. Ancak bunu yaparken amaç ne sürdürülebilirlik sağlamak ne çevre duyarlılığı ne de atık malzemeden üretilmiş sanat eserini yüceltmektir. Neden bu malzemeyi kullandığını şöyle anlatmaktadır:

Yıllarca kullandığımız bir şeyi artık eski bulmak, yıpranmışlığı getirdiği kırıkları ve çatlakları istememek, artık işe yaramayacağı için atmak, atılmak, vazgeçmek veya vazgeçilmek. Tüm bunlar günümüz insanının sıklıkla nesnelere için eylem haline getirdiği öte yandan kendi iç dünyasında da ilişkilerinin sonucunda yoğun biçimde hissettiği, neredeyse sıradanlaşmış duygular... Bu duyguların ifadesinde malzemem olan seramiğin atığını kullanma eylemim sonsuz bir ifade diline sahip olan seramiğe karşı bilinçli bir tercihi içermektedir.

Atılmış seramik malzemenin bedenlerini var eden biçimler, kaybettikleri işlevler, anlamlar ve anları süsleyen dekorlar çoğu zaman sonsuz anlatıma sahip seramik malzemenin karşısında tercih

edilemeyecek kadar sınırlı bulunabilir. Ancak tüm çalışmalarında tekrar tekrar deneyimlediğim gerçek, bu sınırlılığı kabullenerek seramik biçimlendirmenin hiç açılmamış kapılarının anahtarını bulmak olduğudur.

Seramik çalışmalarımı biçimlendirmede atık refrakter plakalarını 2007 yılından itibaren kullanmaya başladım. O günden bugüne yaptığım şey, atılmış bir malzemeden yeni bir şey yaratmaya çalışarak, hem çöp yığınlarının içinden gelen malzemeye hem kendime yeni bir hayat verebilmenin, atılmışlıktan, terkedilmişlikten, vazgeçilmişlikten kurtulma ihtimaline bir ses verebilmektir (Arık Gönül 2016: 30).

Sanatçı bu çalışmalarda atık malzemeyi hem kendisiyle bağdaştırmakta, hem de belki göçmen bir aileden gelmesinin sağladığı; değerini bilme, sahip çıkma gibi erdemler ile atılmış bu malzemelere itibarını geri vermektedir. Zaten bir sanatçının sadece çevreci yaklaşım ile tüm sanatsal yaratım sürecini atık malzemeler üzerinden kurgulaması ve kısıtlaması beklenemez yine de özellikle seramik ve heykel gibi kimyasal atığı çok fazla olan sanat alanları için bu ve benzeri hassasiyetlerin taşınması, sonuca hizmet eden düşünce yapılarının oluşması büyük önem arz etmektedir.

Tablo 4

Elif Aydoğdu Ağatekin, Göç 1950- <http://www.elifaydogduagatekin.com/>

Her günkü Zero Waste (Atıksız) hayata dönülecek olursa, kimyasal atıklar ve kimyasal malzemelerin kullanımını da en aza indirmek için doğal ürünlerin kullanımına gidildiği ve birçok ürünün evde doğal malzemelerden üretildiği

gözlenmektedir. Modernizm ile birlikte doğa ile bağlarını iyiden iyiye koparan insan, modern endüstrinin etkisi ile kısıtlı alanlarda uzmanlıklar geliştirmeye başlamışken, bu bakış açısı ile yeniden kimyadan biyolojiye, mekaniğe kadar birçok konuda daha geniş bir perspektif ve bütüncül bir yaklaşım ile kendini geliştirmeye başlamıştır.

Arts&Crafts Hareketi ve DIY (Kendin Yap):

Bu yönelim akıllara, 18. yüzyılın ikinci yarısında, Modernizm karşısında Arts&Crafts Akımı'nın öncülüğünü yapan John Ruskin, William Morris ve arkadaşlarının bu başkaldırıya neden gösterdikleri durumu çağırıştırır. Onlara göre yeni endüstri ile başlayan yozlaşma sadece tasarımla sınırlı kalmamış insanda da kendini göstermiştir. Bu nedenle eski usuller canlandırılmalıdır (Kapucu 1995: 80-88). O dönem için bu canlandırma için en uygun tarz olarak *Gotik Tarz* seçilmiş ve el üretimi ve oldukça işlemeli eşya, mekân ve binalar yapılmıştır. Bu canlandırmanın günümüzdeki etkisi ise DIY (Do It Yourself) ve Maker (Üreten) Hareketleri ile kendisini göstermektedir.

Orijinal adı ile Do It Yourself, "DIY" ya da Türkçe olarak "Kendin Yap" Hareketi ile sıradan kentli insan kendi çamaşır deterjanını, şampuanını, allığını, koltuğunu, taburesini yeniden kendisi yapar hale gelmiştir. Birbirine karşı duran tarihteki bu iki akım; Modernizm/Modernite ve Arts&Crafts'ın günümüzde DIY başlığı altında birbirine kaynaştığı görülmektedir.

Kendin Yap'ın tarihi 1960'lı yıllara kadar uzanmaktadır. İlk örneklerinden birinin bu yıllarda doğaya/toprağa geri dönen bir grup olan "Morningstars" adlı topluluk olduğu düşünülebilir (Wehr, 2012: 15). Yine bu yıllardaki Hippi kültürü bu akım ile ilişkilendirilebilir. En temel kazanımı para tutmak olan bu akım, faydalı ile zaman kaybı arasında değişen çeşitli fikirlerle varlığını sürdürmektedir.

Yemek yapmaktan, müzik yapmaya, bahçecilikten, evde eğitime kadar kişinin ihtiyaçlarını kendi karşılar duruma gelmesi hali DIY başlığında ele alınmaktadır.

Özellikle batı toplumu düşünüldüğünde bu geri dönüşün boyutu daha iyi anlaşılmaktadır. Bizim toplumumuzda köy/kırsal hayattan uzaklaşalı çok uzun bir süre olmamıştır. Çoğumuzun bir ya da iki nesil öncesi köyde ya da kırsal kesimde doğup büyümüştür. Önceki nesillerimiz hala nasıl tarhana, turşu, makarna vb. yapılacağını bilmekte hatta uygulamaktadır. Ancak gündelik hayattaki batı toplumuna mensup sıradan kentli için yemeğini yapmak, bitki yetiştirmek, arıcılık, mekanikten anlamak geriye doğru büyük adımlardır.

Maker (Üreten) Hareketi:

DIY ile teknolojinin birleştđđi noktada ise karşımıza Maker Hareketi çıkmaktadır. 2005 yılından beri dünyanın çeşitli yerlerinde düzenlenen Maker Fuarları *üreten sıradan insanı* bir araya getirmektedir. Ancak her iki akım açısından da bakıldığında bu sadece teknoloji ya da eşya yapımına yönelik bir oluşum değildir, bu grupların dâhilinde üretilen ürünlerin yelpazesi oldukça geniştir; organik gıdalar, giysi, müzik, bakım eşyaları, basılı yayınlar vb gibi. Dünyanın pek çok yerinde düzenlenen Maker ve DIY Fuarlarında açılan stantların içeriğine bakıldığında da teknolojik üretimler ve diğerleri şeklinde bir ayırım bulunmamakta ve benzerlik göstermektedir.

Maker Hareketinin öne çıkan dalını oluşturan yazılım temelli üretimleri ile kullanıcı pozisyonundaki sıradan insanın ihtiyaçları doğrultusunda kendi teknolojisini kendisinin ürettiđđi görölmektedir. Çağımızın en önemli icatlarından sayılan ve son dönem sanat alanında da teknolojiye yakınlık duyan birçok kişinin sohbet konusu haline gelen üç boyutlu yazıcıların ev yapımı örneklerine de bu hareketin başlığı altında çokça rastlanılmaktadır. Ancak Maker Hareketinin özellikle eğitim boyutundaki amacı bir çeşit mühendis nesil yetiştirmekten ziyade bilgiye ulaşabilen, onu kullanabilen, dönüştürebilen bir nesil yetiştirmektir. Bu konu altında karşımıza çıkan diğer bir kavram da ‘Birlikte yap’ tır. Maker Hareketi en temelde açık kaynağı benimseyen bir oluşumdur. Çağımızın en değerli şeyi bilgiyken, Maker Hareketi bu bilgiyi kendine saklamadan herkesle paylaşmayı, birbirinin bilgi ve deneyimi ile gelişmeyi hedeflemektedir.

Aslına bakılırsa bu iki hareketi takip eden kişilerin kimi zaman teknolojiyi de kullanıp sanatçı, tasarımcı ya da zanaatkâr gibi düşünüp hareket ettiğini iddia etmek çok da yanlış olmayabilir ki bu gruplarla dâhil kişiler arasında bu alanlardan gelenler de bulunmaktadır.

Seramik sanatçısı ve akademisyen Sanver Özgüven, Maker Hareketine dâhil olmasa da son yıllarda üç boyutlu yazıcılarla yaptığı çalışmalarla öne çıkmış ve ülkemizde bir üniversite tarafından düzenlenmiş Üreten Festivaline de konu ile ilgili davet edilmiştir. Bu yolculukta daha ziyade kendi gayreti ile yol alan sanatçı yukarıda bahsedilen açık erişim sistemleri ve paylaşım için şunları söylemektedir:

Google+ Community’ deki grubumuz, 3 boyutlu yazıcı yapımında, problemlerin çözümüne yönelik oldukça faydalı bir oluşumdur. Bu grup sadece seramik üç boyutlu yazıcı üzerine bilgilerin paylaşıldığı bir ortamdır. Uluslararası bir okul gibi ve her zaman en az bir öğrencinin olduğu bir sınıf gibi çalışmaktadır. Sadece üç boyutlu yazıcılar için değil, buna benzer pek çok alandan internet ortamı çok etkilidir. Bu alanlardan Jonathan Keep, Dries Verbruggen gibi konunun uzmanlarına direk

ulaşabilmekte ve sorulara cevap alınabilmektedir. Zaman zaman da son yaptıkları çalışmaları paylaştıkları bir ortamdır burası. Bunun dışında seramik üç boyutlu yazıcılar ile ilgilenen, dünyanın her bir yanından insanlarla da sorunlara çözüm bulunabilmektedir. İnternet ortamındaki bu özel gruplar, dünya çapında büyük birer sınıf ve herkesin öğretmen ve aynı zamanda öğrenci olduğu enteresan bir oluşumdur.

Tablo 5

Sanver Özgüven- Yazıcı Kurulum Aşaması

Bu yaklaşıma sanatçı perspektifinden bakarsak, bu yeni teknolojinin kullanılması konusunda büyük bir heyecan taşıyan bu grubun teknolojiyi yakalamak noktasında bir adım daha ileri giderek o teknolojiyi yaratma noktasına kendini dönüştürmesi gerektiği de bu teknolojinin kuramsal tartışmalarından biridir. Bu teknolojinin evrilmesi yönündeki eleştirel yaklaşımlar şu manzarayı tarif etmektedir: Hali hazırda bakıldığında yaklaşık 5-6 bin yıl önce icat edilen çömlekçi tornası da, çağı için büyük bir ilerleme sağlamış olduğu gibi, temel prensibinin tasarımsal olarak evrilmesi sonucu günümüzün ve geleceğin makinelerini de biçimlendiren bir hal almıştır. İçinde bulunduğumuz bu dönemde de teknolojinin geldiği boyutta üç boyutlu yazıcılar çağın ihtiyaçlarını karşılamak için üretilmiş çok önemli icatlardır.

Önermeler sanat ve tasarım alanlarında kullanıcı pozisyonunda kaldığımız sürece bu aletlerin birer *araç* olmaktan ileri gidemeyeceğini ortaya koymaktadır. Günümüzde önemli bir teknolojik seviye olan nanoteknolojinin uygulamalarından olan ve *popüler* bir terim olarak yansıtılan dört boyutlu baskı teknolojisinden bahsediliyorken, tasarım felsefecileri kullanıcıları üç boyutlu üretim teknolojisinin potansiyelleri konusunda açılımcı bakış açılarına davet etmektedirler. Öngörüler, günümüz sanatçıların geleneksel teknolojiyle üretmeleri mümkün olmayan biçimleri bu yazıcılar ile üretebilmesinin önemli bir kazanım olduğunu kabul ederken, aynı zamanda bu gereçlerin insan beyninin yaratıcı fikrine hizmet edebileceği ölçüde kabul göreceği ve kendini var edeceğini ortaya koymaktadır.

Sanver Özgüven de bu görüşleri destekler yönde son dönem üç boyutlu tasarım programlarında görselleştiremediği kimi formlar için yazılım kodlarını öğrenip kullanmaya başlamasının yanında, görselleştirme programlarını da farklı şekillerde kullanmaktadır.

Seramik malzemenin özelliğini kullanarak, üç boyutlu tasarım programlarında tasarlanır. Yani aslında seramik bir form için hatalı olabilecek bir tasarım, üç boyutlu yazıcının ve kilin davranışları bilindiği için, bilerek hatalı bir şekilde tasarlanır ve üç boyutlu yazıcının o bölümlerde hata yapması sağlanır. Dolayısıyla seramik yüzeyler üzerinde ortaya farklı etkiler oluşturulmaktadır.

Tablo 6

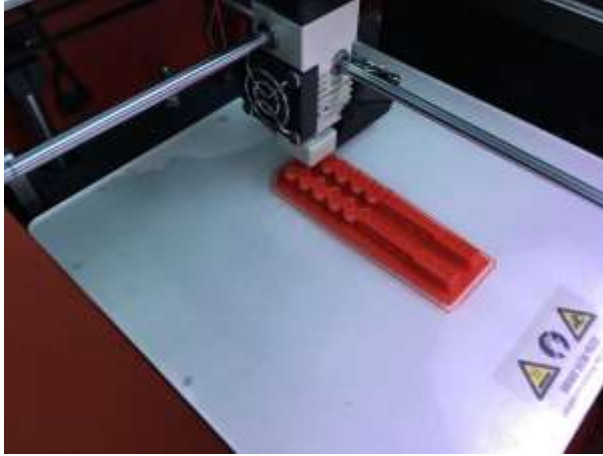

Sanver Özgüven- Hatalı Üretim

Sanatçı bu hata yöntemini aynı zamanda mekanik ve kusursuz bir üretim sağlayan yazıcıya elle müdahale ederek insana ait izler bırakmak adına da kullanmaktadır. Teknolojinin yardımı ile kusursuz forma ulaşan sanatçıların, ürettiği forma yaklaşmak ve insana ait izler bırakma dürtüsüne kapılmaları ironik olmanın yanında oldukça anlaşılırdır.

Ayrıca yine üç boyutlu yazıcıları kendisine yeni yazıcı parçaları yapmak için de kullanmakta ve idealize edildiği gibi kendi teknolojisini, aletini, malzemesini kendisi üretmektedir. Aşağıdaki extruder parça buna örnektir.

Tablo 7

Sanver Özgüven- Extruder Parçasının Üretimi

Sonuç:

Sanatın yaşamı, yaşamın sanatı etkilediği organik dönüşüm kabul edildiğinde, yukarıda bahsedilen gruplar içinde kendimizi tanımlamasak da ya da bu felsefeleri tamamen benimsemesek de sanat, tasarım ve eğitim alanları için şu soruların sorulması mümkündür: Yukarıda örneklenen bu yaklaşımların hassasiyetlerinin en azından bir kısmını kendi hayatımıza ve sanatımıza adapte etmek sanat pratiğimizi ve görüşümüzü ne yönde etkiler? Hayatımızı sadeleştirirken vaat edildiği gibi ruhumuzu zenginleştirebilir miyiz, bu durum yaratıcılığımıza da sirayet eder mi? Sürdürülebilirlik adına *ready-made* yaklaşımli üretimlere de

yönelebilir miyiz ya da sanat üretimimizdeki dönüştürülemeyen ya da toksik atıkları minimuma indirmeye çalışabilir miyiz? Çeşitli eğitim zeminlerinde buna yönelik bilgilendirme çalışmaları yapabilir, öğrencilere verilen geniş perspektifli geri dönüşüm projelerini artırabilir miyiz? Yaratıcılığımızın ifadesini mevcut teknolojinin sınırlarından kurtarıp malzeme, üretim yöntemleri vb. konular üzerinde daha fazla çalışabilir miyiz? Sosyal, fen ve teknoloji bilimleri ile birlikte sanat ve tasarım alanlarının da dâhil olduğu kolektif bir düşünce ağı içinde, tüm bu ve benzeri soruların çeşitlendirilmesi, farklı yorum, üretim ve tartışma platformlarında ele alınması geleceğin şekillenmesinde iz bırakacak çoğulcu ve yapıcı sonuçlar ve açılımlar sunabilecektir.

KAYNAKLAR

- Arık Gönül, H. (Ağustos-Ekim 2016). *Home&Office Concept*. 62, 28-32.
- Biol,G(2006).Modern Mimarlığın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi. *Megaron, Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi Dergisi*, Ekim, 3-16.
- Devrim, M. (Kasım 2002). Zanaatın Son Çılgılığı. *Art Decor*. 92, 138-144.
- Güngören,İ.(2016). *Zen Budizm Bir Yaşama Sanatı*. İstanbul: Yol Yayıncılık,1978.
- Kapucu, B. (Mart 1995). Arts&Crafts Hareketi. *Art Decor*.24,80-88.
- Kapucu, B. (Temmuz-Ağustos 1995). Art Déco Tarzı. *Art Decor*. 28-29, 18-19, 119-123.
- Sanver Özgüven ile özel röportaj, 24 Haziran 2017
- Toula-Breyse,J.L.(2014). *Zen*. Ankara: Dost Kitapevi. 2008.
- Warnier, C. (Ed.), Verbruggen, D. /Unfold (Ed.), Ehmann, S. (Ed.), Klanten, R. (Ed.) (2014). *Printing Things: Visions and Essentials for 3D Printing*. Gestalten Press.
- Wehr,K.(2012).*DIY: The Search for Control and Self-Reliance in the 21st Century*. New York:Taylor&Francis.
- Yaylalı,H(Şubat 2000). Tasarımda Modernizm. *Art Decor*, 83, 78-85.
- Yılmaz,M. (2013). *Modernden Postmoderne Sanat*. Ankara:Ütopya Yayıncılık. 2006.

Dijital Kaynaklar

- Akbay, Bager. TEDxReset, Maker Eğitim Hareketi, Maker Education Movement, Video. (5 Haziran 2015) 13 Nisan 2017 <https://www.youtube.com/watch?v=QFisb43qaBE>
<http://makerfaire.com/makerfairehistory/>, 15 Nisan 2017
- <http://makerfaire.com/maker-movement/>, 15 Nisan 2017
- <http://www.elifaydogduagatekin.com/>, 15 Haziran 2017
- <http://www.newyorker.com/magazine/2014/01/13/making-it-2>, 15 Mayıs 2017
- <https://makerhareketi.com/hakkimizda/>, 26 Haziran 2017
- <https://plato.stanford.edu/entries/japanese-zen/>, 16 Nisan 2017
- Johnson, Bea. TEDxFoggyBottom ,Two adults, two kids, zero waste (6 Temmuz 2016) 7 Nisan 2017 <https://www.youtube.com/watch?v=CSUmo-40pqA>
- Johnson, Bea. TEDxMünster Zero Waste is not recycling more, but less.(20 Aralık 2016) 7 Nisan 2017 <https://www.youtube.com/watch?v=kWnsmzSSgdI>
- Reynolds, Garr. “7 Japanese aesthetic principles to change your thinking” (7 Eylül 2009) 18 Eylül 2017 <http://www.presentationzen.com/presentationzen/2009/09/exposing-ourselves-to-traditional-japanese-aesthetic-ideas-notions-that-may-seem-quite-foreign-to-most-of-us-is-a-goo.html>
- Singer, Lauren. TEDxTeen, Why I live a zero waste life.(27 Mayıs 2015) 7 Nisan 2017 <https://www.youtube.com/watch?v=pF72px2R3Hg>
- Tan, Ongun. TEDxIstanbul, Maker Hareketinin Dönüştürücü Etkisi, Video. (9 Temmuz 2015) 13 Nisan 2017 https://www.youtube.com/watch?v=bVo2eT-5W_c
- The Minimalists, TEDxWhitefish, A Rich Life With Less Stuff, Video, (18 Nisan 2014) 5 Nisan 2017 <https://www.youtube.com/watch?v=GgBpyNsS-jU>
- The Minimalists. TEDxFargo, The Art of Letting Go. (24 Ağustos 2016) 5 Nisan 2017 <https://www.youtube.com/watch?v=w7rewjFNiys>
- Tibbits, Skylar, TED, The Emergence of “4D Printing”(Şubat 2013) 6 Ağustos 2017 https://www.ted.com/talks/skylar_tibbits_the_emergence_of_4d_printing#t-483301